

Vedle časopiseckých statí zásadního významu zveřejněných u nás i v zahraničí zahrnuje tento počet i 6 knih, 2 skripta a 1 učebnici. V případě pedagogické činnosti Kibic i v důchodu s velkým nasazením a zaslouženým úspěchem u posluchačů dále šířil znalosti o historii a vývoji české i světové architektury v rámci výuky na tzv. Univerzitě třetího věku při Fakultě architektury ČVUT. Své posluchače vedl i na poutavých exkurzích za památkami Itálie, Francie, Porýní a dalších míst. Jako pedagog dodnes zůstává věrný výuce dějin architektury v pomaturitním a adaptačním postgraduálním studiu v Národním památkovém ústavu. Výběrové přednášky má i v Bankovním institutu. Za své vynikající pedagogické zásluhy byl náš jubilant v roce 2000 oceněn udělením medaile Ministerstva školství I. stupně. Státní památková péče ocenila jeho celoživotní přínos tomuto oboru Cenou ministra kultury v roce 2010. Kibic nespí na vavřínech a i v současnosti se má k činu. Imponuje jeho aktivní práce v Komisi pro hodnocení památek Ministerstva kultury, redakční radě časopisu *Zprávy památkové péče* a v dalších odborných grémiích.

Celoživotní intenzivní práce našeho jubilanta nijak nevysílila, a proto zdaleka ještě nekončí. Jménem široké obce kolegů, přátel a spolupracovníků mu ze srdce přejeme ono okřídlené: *Ad multos annos*.

Josef ŠTULC

Bibliografie prací Karla Kibice od roku 2010

Předkládaná bibliografie navazuje na dosavadní soupis prací Karla Kibice, který byl publikován na stránkách časopisu *Zprávy památkové péče* před deseti lety,¹ a doplňuje jej dále o jubilentovy publikační výstupy od roku 2010 až do současnosti.

- K životnímu jubileu architekta Františka Kašičky, *Zprávy památkové péče* LXX, 2010, č. 5, s. 356–358.
- Nová kniha o archeologickém výzkumu na Vyšehradě (rec.), *Zprávy památkové péče* LXX, 2010, č. 5, s. 370–372.
- K obnově Malostranské radnice, *Panorama: členský věstník spolku Klub přátel výtvarného umění* 2010, s. 3–5.
- Za profesorem Oldřichem Stefanem. Ke 110. výročí jeho narození, *Zprávy památkové péče* LXX, 2010, č. 6, s. 439–441.
- *Památková ochrana a regenerace historických měst v České republice 1945–2020* (spoluautor Aleš Vošahlík), Praha 2011.
- Typologie obnovy (rec.), *Zprávy památkové péče* LXXI, 2011, č. 4, s. 301–303.

- Účelově financovaný výzkum a jeho přínos oboru památkové péče, *Zprávy památkové péče* LXXI, 2011, č. 5, s. 315–322.
- Vývoj péče o historická města v období 1945–1990, in: Kamila Matoušková, *20 let Programu regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón*, Praha 2012, s. 294–304.
- Staroměstské náměstí a radnice v nových perspektivách, *Panorama: členský věstník spolku Klub přátel výtvarného umění* 2012, s. 8–10.
- K životnímu jubileu architekta Pavla Janáka, *Zprávy památkové péče* LXII, 2012, č. 3, s. 155–158.
- Za architektem a urbanistou Jiřím Hruškou, *Zprávy památkové péče* LXII, 2012, č. 6, s. 458–459.
- Milán antický, *Panorama: členský věstník spolku Klub přátel výtvarného umění* 2012, s. 16–17.
- Přínos Pernštejnů v urbanistickém vývoji českých měst, *Zprávy památkové péče* LXIII, 2013, č. 2, s. 92–101.
- Přínosná kniha o synagogální architektuře v českých zemích (rec.), *Zprávy památkové péče* LXIII, 2013, č. 2, s. 160–162.
- Turín a jeho význam ve vývoji architektury, *Panorama: členský věstník spolku Klub přátel výtvarného umění* 2013, s. 2–9.
- Tomáš Durdík – pedagog na Fakultě architektury ČVUT, *Zprávy památkové péče* LXIII, 2013, č. 4, s. 355.
- Nový sborník o Vyšehradě (rec.), *Zprávy památkové péče* LXXIV, 2014, č. 1, s. 72–73.
- Dostavba katedrál v 19. století, *Panorama: členský věstník spolku Klub přátel výtvarného umění* 2014, s. 3–4.
- Benátská charta a péče o naše historická města, *Zprávy památkové péče* LXXIV, 2014, č. 3, s. 175–183.
- Významné období let 1989–2014 ve vývoji našich historických měst, *Zprávy památkové péče* LXXV, 2015, č. 1, s. 65–72.
- Francký Řím císaře Jindřicha II., *Panorama: členský věstník spolku Klub přátel výtvarného umění* 2015, s. 20–21.
- Editorial, *Zprávy památkové péče* LXXV, 2015, č. 3, s. 193.
- Staroměstská radnice – prvořadá stavba z doby vlády Karla IV., *Zprávy památkové péče* LXXV, 2015, č. 3, s. 201–210.
- Středověké radnice českých měst vzniklé z kupců domů, in: Kateřina Jíšová – Jan Hrdina (ed.), *Radnice, rynek a tržiště: místa setkávání, obchodu a reprezentace ve středověkých a raně novověkých městech (Documenta Pragensia Supplementa VIII)*, Praha – Ústí nad Labem – Dolní Břežany 2017, s. 51–89.
- Novodobý padesátiletý archeologický výzkum Vyšehradu, *Zprávy památkové péče* LXXVII, 2017, č. 4, s. 472–479.

- Ke zboření města Mostu, *Zprávy památkové péče* LXXVII, 2017, č. 6, s. 705–712.
- Prof. Jan Sedlák – historik architektury a umění, sborník, in: Dagmar Černoušková – Jindřich Chatrný (ed.), *Do říše umění vede mnoho bran: pocta prof. PhDr. Janu Sedlákově, CSc., k nedožitým 75. narozeninám*, Brno 2018, s. 504–511.
- Vývoj radniční architektury v českých zemích, in: *Radnice, jejich obnova a využívání*, Putim 2018, s. 6–15.
- Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových a proměny zámku v Lužanech, *Zprávy památkové péče* LXXIX, 2019, č. 1, s. 75–81.
- Ottův historický atlas – Praha (rec.), *Zprávy památkové péče* LXXIX, 2019, č. 2, s. 217–221.
- Významná publikace o naší prvořadě průmyslové aglomeraci (rec.), *Zprávy památkové péče* LXXIX, 2019, č. 3, s. 371–374.
- Hledání hlubokého města na příkladu Druhého Říma (rec.), *Zprávy památkové péče* LXXX, č. 1, s. 127–133.

Na základě podkladů od Karla Kibice a za přispění Josefa Štulce zpracovala Tereza Johanidesová.

■ Poznámky

- 1 Karel Kibic – výběr z publikovaných prací, *Zprávy památkové péče* LXX, 2010, č. 3, s. 223–224.

Šlechta českých zemí v evropské diplomacii

Na jaře letošního roku vydal Národní památkový ústav knihu *Ve znamení Merkura. Šlechta českých zemí v evropské diplomacii*.¹ Publikace shrnuje po dvou letech intenzivní práce výzkum, který byl zahájen v roce 2018 jako součást již 9. ročníku projektu *Po stopách šlechtických rodů*.² Vydání publikace je proto také vhodnou příležitostí k ohlédnutí.

■ Poznámky

- 1 Petr Pavelec – Martin Gaží – Milena Hajná (edd.), *Ve znamení Merkura. Šlechta českých zemí v evropské diplomacii*, České Budějovice 2020.
- 2 Projekt *Po stopách šlechtických rodů* vznikl z iniciativy Národního památkového ústavu v kooperaci s MK ČR v návaznosti na projekt Rožmberský rok 2011 (viz Petr Pavelec, Výstavní a edukační projekt Rožmberský rok, *Zprávy památkové péče* LXXI, 2011, č. 6, s. 400–405). V roce 2012 následovaly Pernštejnský rok 2012, Rok francouzské kultury 2013, Rok pánů z Kunštátu 2014, Velká hradozámecká inventura 2015, Lucemburský rok 2016, Rok renesanční šlechty 2017 a *Šlechta českých zemí v evropské diplomacii* 2018. K tomu viz Petr Pavelec, *Šlechta*

1

2

Téma šlechtické diplomacie se nabízelo ze tří zásadních důvodů:

1. Česká, moravská i slezská šlechta se při svém privilegovaném společenském postavení angažovala v diplomacii již od středověku a významní aristokraté pracovali v diplomatických službách i v éře občanské společnosti od 19. století včetně období první Československé republiky po roce 1918. Významnou úlohu sehráli členové někdejších šlechtických rodů i při budování diplomacie Československé a České republiky po roce 1989. Diplomaté z českých zemí tak po staletí hráli zcela zásadní roli při formování geografické, politické i duchovní identity a integrity současné Evropy a zájmy svých zemí a Evropy zastupovali i ve vzdálených světových lokalitách.

2. Národní památkový ústav spravuje mimořádně hodnotný a početný soubor artefaktů, dokumentů a jiných materiálů souvisejících se šlechtickou diplomacií.

3. Působení šlechty českých zemí v diplomacii nechalo nesmazatelnou stopu v evropské kulturní historii, a proto se jednalo o téma mimořádně vhodné pro rok 2018, který Evropská komise vyhlásila Evropským rokem kulturního dědictví.

Zahájení projektu

Slavnostní zahájení projektu se uskutečnilo 22. března 2018 v Černínském paláci v Praze, v někdejším sídle diplomaticky aktivního rodu Černínů a současném sídle Ministerstva zahraničních věcí České republiky, za přítomnosti ministra kultury Ilije Šmída, generální ředitelky Národního památkového ústavu Naděždy Goryczkové a náměstka ministra zahraničních věcí Martina Tlapy. Během zahájení byl připomenut stavebník dnešního sídla ministerstva, diplomat hrabě Humprecht Jan Černín, jehož portrét ze sbírek Národního památkového ústavu byl v paláci vystaven spolu s originálem knihy *Dokonalý ambasador* od Juana Antonia de Vera y Figueroa, za-

půjčené z Národního archivu v Praze. Její italské vydání z roku 1649 bylo dedikováno právě Humprechtu Janu Černínovi, vyslanci císaře Leopolda I. v Benátkách. Text knihy byl od 17. století používán jako učebnice diplomacie.

Vůbec poprvé ve své historii se projekt představil za hranicemi našeho státu. Slavnostní evropské zahájení proběhlo v pátek 20. dubna 2018 v prostorách bývalé tržnice Halles Saint-Géry v Bruselu, dějišti významných historických diplomatických událostí a centru současné evropské diplomacie. Úvodní prezentaci doplnila panelová výstava s názvem Čtyři vize evropského míru, která představila české země jako diplomatické srdce Evropy. Zaměřila se na čtyři zásadní evropské mírové projekty iniciované nebo organizované šlechtici spjatými s českými zeměmi. Připomenut byl český král Jiří z Poděbrad a jeho projekt mírové spolupráce křesťanských států (1462–1467), Maximilián Trauttmansdorff, jeden z hlavních diplomatů při vyjednávání Vestfálského míru, kterým byla v roce 1648 ukončena třicetiletá válka, kníže Klement V. Metternich, vůdčí osobnost Vídeňského kongresu v roce 1815, a Richard Coudenhove-Kalergi, autor knihy *Pan-Evropa* z roku 1923, která je jedním ze základních ideových dokumentů moderní evropské integrace. Výstava byla v Bruselu k vidění do 4. května, poté si ji mohli prohlédnout návštěvníci hradu Karlštejn a zámku Kunštát.

Výstava *Dokonalý diplomat*. Černínové – vyslanci, cestovatelé, sběratelé

Hlavní aktivitou celého projektu se stalo otevření nové expozice na zámku v Jindřichově Hradci věnované diplomatickým aktivitám příslušníků černínského rodu od raného novověku až do první poloviny 20. století. Vernisáž výstavy proběhla 21. července 2018.

Přípravy výstavy se v roli hlavní kurátorky zhostila Milena Hajná a dále se na ní podíleli Kateřina Cich-

Obr. 1. *Evropské zahájení projektu dne 20. dubna 2018, úvodní proslov generální ředitelky NPÚ Naděždy Goryczkové, Brusel, Halles Saint-Géry. Foto: archiv NPÚ.*

Obr. 2. *Vernisáž panelové výstavy Šlechta z českých zemí v diplomatických službách při Svatém stolci a Suverénním řádu maltézských rytířů, Villa Magistrale, Řím, 22. listopadu 2018. Foto: archiv NPÚ.*

rová, Jan Mikeš, Mája Havlová, Kateřina Jiroutová, Roman Dáňa a Ladislav Švadlena (všichni pracovníci NPÚ, České Budějovice). Na projektu významně spolupracoval také Zdeněk Hojda z Univerzity Karlovy. Úsilí kurátorského týmu přineslo výstavu, která prostřednictvím téměř čtyř stovek exponátů a archiválií představila dosud opomíjené téma diplomatických misí českých šlechticů v 17.–20. století. Mezi nejvýznamnější exponáty patřily předměty spojené s dvěma misemi Heřmana Černína k tureckému sultánovi v první polovině 17. století. Velkou pozornost poutal zejména turecký stan, který Heřman Černín dostal jako diplomatický dar při své druhé cestě do Osmanské říše v roce 1644. Další zajímavé příběhy nabídl také expozice mapující osudy Heřmanova prasynovce a dědice rozsáhlého černínského majetku Humprechta Jana, včetně několika pláten z jeho proslavené obrazárny v Černínském paláci. Expozice se věnovala i výchově budoucích diplomatů, zejména kavalířské cestě Humprechtova syna Heřmana Jakuba po Itálii, Francii a Španělsku, a mezi nejzajímavější exponáty patřily zimní saně, nosítka či jezdecká sedla, stejně jako předměty denní potřeby, například cestovní sluneční hodiny. Návštěvníci se dozvěděli mnohé i o kdysi proslaveném milovní-

■ Poznámky

českých zemí v evropské diplomacii – návrh projektu, České Budějovice 2017; publikace vyšla v českém, německém a anglickém jazyce.

kovi umění Janu Rudolfovi Černínovi či o cestě jeho pravnuka Evžena Černína v roli císařského vyslance na korunovaci posledního ruského cara Mikuláše II. roku 1896. Ke kladům patřilo také umístění expozice do dosud nepřístupných a nově adaptovaných prostor druhého patra renesančního Adamova stavení, které návštěvníci mohli v úplnosti shlédnout vůbec poprvé.

Výstava nabídla i pestrý doprovodný program – přednášky předních českých historiků, kurátorské prohlídky či komponovaný literárně-hudební pořad inspirovaný deníkovými záznamy a dopisy mladého hraběte Černína z kavalírské cesty pojmenovaný Heřman Jakub Černín na cestě za Alpy a Pyreneje. Rodiny s dětmi si mohly výstavu projít s pracovním listem *Umíte se dohodnout?* Při plnění úkolů během sedmi zastavení se děti zábavnou formou dozvěděly, co všechno obnášelo povolání diplomata, kdo se jím mohl stát a jaké vlastnosti a dovednosti musel mít.

Sezónní výstavy

Do projektu Šlechta českých zemí v evropské diplomacii se rozličnými dílčími aktivitami zapojilo celkem 42 objektů ve správě Národního památkového ústavu a poprvé i soukromý subjekt, House of Lobkowicz.³

Nabídka prohlídkových tras jednotlivých objektů rozšířily dílčí tematické výstavy. Výstava na zámku Hradec nad Moravicí mapovala životní příběh diplomata Karla Maxmiliána VI. knížete Lichnovského a jeho manželky Mechtildy. Výstava *Vchynský – diplomat ve službách Valdštejna* v Benešově nad Ploučnicí reflektovala roli hraběte Viléma Kinského ze Vchynic a Tetova v letech 1630–1634 při spiknutí Albrechta z Valdštejna proti císaři Ferdinandovi II. Štýrskému. Na významný šlechtický rod Kostků z Postupic, jehož členové byli pověřováni důležitými diplomatickými úkoly ve službách krále Jiřího z Poděbrad a Vladislava Jagellonského, začala výstava v nově instalovaných prostorách hradní zbrojnice na hradě Bouzov. Výstava s názvem *Rodina Leopolda Berchtolda II.* na cestách seznámila návštěvníky zámku Buchlovice s cestovatelskými aktivitami zdejšího pána, který působil v diplomatických službách nejprve jako velvyslanec v Petrohradě a později jako ministr zahraničních věcí Rakouska-Uherska. Díky výstavě s originálním názvem *Metter(m)nich* se široké veřejnosti otevřely vůbec poprvé brány bývalé prelatury kláštera Plasy, která byla sídlem nejenom opata, ale po zrušení kláštera i rodiny Metternichů. Sezónní výstava na zámku Kynžvart s názvem *Císař–církev–rodina. Tajemství úspěchu rodu Metternichů* se prostřednictvím diplomatických darů a řady dalších artefaktů pokusila odpovědět na otázku, v čem tkvěl úspěch knížecího rodu Metternichů.

Diplomatické aktivity příslušníků rodu Schwarzenbergů představily hned dvě výstavy: výstava na zámku Hluboká s názvem *Schwarzenbergové v diplomatických službách* a výstava na zámku Český Krumlov pojmenovaná *Stříšky z diplomatických cest*. Výstava na dalším z jihočeských objektů, hradě Nové Hradě, vyprávěla o rodě Buquoyů a historii jejich pražského paláce, v němž od roku 1919 sídlí francouzské velvyslanectví. Společenské odpoledne na zámku Jezeří v sobotu 30. června nazvané *Jak se žilo... 1918–1938* otevřelo výstavu *Šlechta ve službách Masarykovy republiky*. *Max Lobkowicz a Jan Masaryk – přátelství a diplomacie* a novou expozici v zámeckých interiérech, která se věnuje kulturnímu, společenskému, politickému, ale i běžnému životu v období první republiky a v neposlední řadě i vztahu dvou diplomatů – Maxe Lobkowicze a Jana Masaryka. Půtu Švihovského, diplomata konce středověku, přiblížila stejnojmenná výstava na hradě Švihov, která si kladla za cíl přispět k představení této téměř neznámé osobnosti široké veřejnosti. Ve speciálně zpřístupněné místnosti v rámci prohlídkového okruhu Hrad byl vystaven výjimečný deskový obraz Epitaf Půty Švihovského ze sbírek Národního muzea v Praze, který patří mezi vrcholná umělecká díla přelomu 15. a 16. století.

Galerie hradu Rožmberk hostila výstavu *Buquoyové a umění diplomacie v 18. a 19. století* s podtitulem *Hyalitová partie aneb „dáma bere krále“*. Celosezónní výstava s interaktivními prvky v budově bývalého hradního pivovaru ve Velharticích s názvem *Ve službách krále – Buškové z Velhartic v evropské diplomacii 14. století*, která vznikla ve spolupráci s Historickým ústavem Akademie věd ČR, vyprávěla prostřednictvím archeologických nálezů a replik dobových předmětů příběh každodenního života majitelů hradu i jejich diplomatické kariéry ve službách Lucemburků. Šlechtičtí diplomaté se připomínali také na půdě Ministerstva zahraničních věcí České republiky. Panelová výstava *Šlechta českých zemí v evropské diplomacii*, která formou medailonků představila jednotlivé významné osobnosti stojící u zrodu moderní diplomacie, doprovodila dvě akce pořádané ministerstvem u příležitosti 100. výročí vzniku československé diplomacie – konferenci a den otevřených dveří. Výstavu vidělo 5 222 návštěvníků, kteří do Černínského paláce zavítali ve dnech 27. a 28. října. Výstava s názvem *Diplomacie a Suverénní řád maltézských rytířů* ve výstavní síni Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích přinesla informace o diplomatických aktivitách řádu a jeho významných členech – šlechticích. Kurátore výstavy Evě Lukášové se podařilo shromáždit řadu unikátních artefaktů ze sbírek hradů a zámků ve správě NPÚ. Výstavu doprovodily dvě tematické přednášky, kterých se zhostili Milan Buben (*Diplomacie a Suverénní řád maltézských rytířů*) a Eva Lu-

kášová (*Památky k historii a aristokratickým členům řádu maltézských rytířů ve sbírkách hradů a zámků*).

Speciální prohlídky a akce

Významné osobnosti z řad šlechty, které se svým diplomatickým uměním zapsaly do evropské kulturní historie, inspirovaly řadu speciálních tematických prohlídek i kulturně-společenských akcí. Kostýmované noční prohlídky Krásného Dvora s názvem *Z Istanbulu na Krásný Dvůr* představily první majitele z rodu Černínů i orientální kuchyni, kostýmované prohlídky Duchcova zase nejznámějšího milovníka Giacoma Casanovu jako intrikána, špiona a diplomata. Průvodcem renesančními interiéry třeboňského zámku se během dvou květnových víkendů stal sám Petr Vok, který v rámci speciálních *Procházek zámkem s Petrem Vokem vážně i nevázně* vyprávěl o svých bohatých životních zkušenostech i diplomatických aktivitách. Noční prohlídky hradu Grabštejn i tematické prohlídky na hradě a zámku Frýdlant byly věnovány osobnosti diplomata Jana Václava z Galasu. Exteriérové prohlídky zámku Náchod se zaměřily na stavební aktivity Ottavia I. Piccolomini a rodu Piccolominiů a zájemce provedly celým zámeckým areálem včetně zámecké kaple Nanebevzetí Panny Marie. Kostýmované prohlídky kynžvartského zámku s názvem *Kynžvart středem Evropy* připomněly období, kdy se letní rezidence knížete Metternicha stala místem setkávání diplomatů starého kontinentu. Návštěvníci nahlédli do zákulisí příprav kongresu, stali se svědky kuloárních jednání a setkali se s baronem Rotschildem i se španělským králem. Šermířská vystoupení na Bezdězu upozornila na významné osobnosti, jež se zapsaly nejenom do dějin diplomacie a politiky, ale i do historie tohoto královského hradu. Účastníci mimořádné večerní prohlídky na zámku Kunštát nazvané *Kolébka sjednocené Evropy* navštívili běžně nepřístupné prostory zámku; výklad kastelána Radima Štěpána obohatily informace o diplomatických aktivitách krále Jiřího z Kunštátu a Poděbrad a členů hraběcí rodiny Coudenhove, k nimž patřili spoluzakladatel Panevropské organizace Richard Mikuláš Coudenhove-Kalergi nebo česko-rakouská novinářka Barbara Coudenhove-Kalergi.

Další speciální prohlídky nabídl Hrádek u Nechanic, Hrubý Rohozec, Horšovský Týn, Jaroměřice nad Rokytou, Lysice, Mnichovo Hradiště, Mníšek pod Brdy, Litice nebo Velké Březno.

■ Poznámky

3 Srov. Šlechta českých zemí v evropské diplomacii. 1. 1. 2018 až 31. 12. 2018, *Národní památkový ústav*, <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-instituce/cinnosti/hlavni-temata-sezony/31884-slechta-ceskych-zemi-v-evropske-diplomacii>, vyhledáno 22. 5. 2020.

Nechyběly ani speciální kulturní akce. Osobnost diplomata Ludvíka René Rohana, kardinála ze Štrasburku, vykreslil v kontextu dobové hudby komponovaný večer *Obrazy a hudba na Sychrově*. Květinové instalace v interiérech kláštera Kladruby připomněly během speciálních prohlídek nazvaných *Vaše excellence!* diplomatické a politické kroky šlechtického rodu Windischgrätzů. Květinová výstava s názvem *Amarylis*, květinová dáma ve společnosti schwarzenberské diplomacie, zkrášlila soukromé schwarzenberské apartmány na zámku Třeboň. Nádvoří zámku Horšovský Týn se během svátečních dnů, 5. a 6. července, stalo dějištěm prvního ročníku *Trauttmansdorffských slavností*, které zpestřil historický řemeslný trh, šermířská vystoupení a příjezd diplomata Maxmiliána Trauttmansdorffa s jeho doprovodem. Návštěvníci si užili projížďek v kočáře nebo ukázek sokolnického umění v zámeckém parku. Děj odpoledních hraných prohlídek *Zpětohlady* zavedl diváky do poloviny 17. století, kde se setkali s Maxmiliánem Trauttmansdorffem, který se právě vrátil z mírových jednání ve Vestfálsku. Zúčastnili se přípravy plesu a vyslechli si pikantní historky z mírových jednání. Slavnosti vyvrcholily pátečním *Trauttmansdorffským plesem* v Erbovním sále zámku.

Na začátku srpna se život na hradě Velhartice a v jeho okolí vrátil do 14. století v rámci akce *Štítý stříbrného lva*. Před hradem vyrostlo vojenské dobové ležení a na hrad se vrátili šlechtici s družinami, aby se účastnili diplomatických jednání s důvěrníkem Karla IV. panem Buškem z Velhartic. Kromě toho mohli návštěvníci sledovat rytířské turnaje, ukázky ranhojičství, ochutnat dobovou kuchyni, navštívit zbrojnicu, účastnit se výcviku v lukostřelbě. Připraveny byly i odborné přednášky na téma život na dvoře Karla IV. či diplomatická jednání Buška z Velhartic na velhartickém hradě. Zajímavé artefakty obohatily interiéry I. prohlídkové trasy zámku Lysice. Předměty připomínaly cestovatelské, diplomatické a sběratelské aktivity moravského šlechtice a korvetního kapitána Erwina Dubského, který se v letech 1874–1876 účastnil cesty kolem světa na korvetě Erzherzog Friedrich. Cesty hraběte Dubského inspirovaly podobu nově instalované kavárny Café Dubsky na nádvoří zámku.

Tematické přednášky

Problematicu šlechtické diplomacie reflektovaly i tematicky zaměřené přednášky a semináře. Na otázku, zda byl kníže Metternich uzurpátor, nebo nepochopený génius, se snažil odpovědět dvoudenní seminář na zámku Kynžvart ve dnech 20. a 21. 5. s názvem *Evropa 19. století – v péči, nebo ve spárech Metternicha?* Přednášek na dané téma se zhostili dva přední evropští historici Wolfram Siemann a Miroslav Šedivý. Následný workshop, který probíhal přímo v kancléřově knihovně, byl zasvěcen prak-

3

tickému výkladu o práci historika. Životní osudy umělecky založené kněžny Mechtilde Lichnovské (1879–1958), manželky německého diplomata Karla Maxe Lichnovského, přiblížila přednáška kateřanky zámku Raduň Evy Kolářové 31. 5. na zámku v Hradci nad Moravicí. S osobností jejího manžela Karla Maxe Lichnovského seznámila posluchače přednáška Jiřího Junga, která se uskutečnila na hradeckém zámku 25. 10. Na zámku Červená Lhota Marek Šmíd vysvětlil 26. 5. ve své přednášce *Vatikán a první světová válka* složitý vztah Rakouska-Uherska a Vatikánu v době 1. světové války, kdy post rakouského velvyslance při Svatém stolci zastával princ Johann Schönburg-Hartenstein, majitel Červené Lhoty. Přednáška Jaroslava Pánka *Politika – svědomí – odpovědnost. Poslední Rožmberkové v české a evropské diplomacii* zahájila 22. června na zámku Třeboň pětidílný přednáškový cyklus s názvem *Mocní majitelé třeboňského zámku*. Dalšími přednášejícími byli Václav Bůžek (*Jan Jiří ze Švamberka a rožmberské dědictví*), Martin C. Putna (*Schwarzenbergové a česká kultura*), Vít Pávek (*Neznámé majetky Schwarzenbergů v kraji žateckého chmele*) a Václav Grubhoffer (*Třeboň jako dějiště schwarzenberských pohřbů*). Metternichovu diplomacii v praxi si mohli na zámku Kynžvart 15. 9. vyzkoušet účastníci naučně-populárního semináře *Rakouská státní kancelář za Metternicha a diplomatická pošta aneb „Jean, pošli posly... anebo poštáka?“*. Správce rodinného archivu Metternichů v Národním archivu v Praze Jan Kahuda vyprávěl o diplomatické poště, šifrách, poštovní praxi a fungování rakouského státního kancléřství v 19. století. Během následného workshopu si posluchači mohli vytvořit vlastní listinu opatřenou pečeti nebo si vyzkoušet psaní ku-

Obr. 3. Vystavený turecký stan – diplomatický dar pro Humprechta Černína, 1644, nová expozice *Dokonalý diplomat. Černínové – vyslanci, cestovatelé, sběratelé*, SHZ Jindřichův Hradec. Foto: archiv NPÚ.

rentem. Velkopřevorský palác v Praze na Malé Straně hostil 18. 9. odborné kolokvium na téma *Diplomacie a Suverénní řád maltézských rytířů*. Přednášek se ujali historik řádu Milan Buben a odborná pracovnice Národního památkového ústavu Eva Lukášová. Kolokvium doplnila stejnojmenná panelová výstava a bylo zakončeno prohlídkou kostela Panny Marie pod řetězem konce mosta a Velkopřevorského paláce s odborným výkladem doktora Bubna.

Hradozámecká noc 2018

Hlavním hostitelem dalšího ročníku *Hradozámecké noci* se v sobotu 25. 8. stal zámek Kynžvart, který se přenesl do doby panování kancléře Metternicha. Program nazvaný *...na návštěvě u kancléře* nabídl ochutnávku specialit dobové slavnostní tabule, noční komentované prohlídky, které představily vůbec poprvé unikátní zlacenou stolní soupravu symbolizující olympskou hostinu, nebo koncert zpěvačky Evy Pilarové. Před zámkem bylo po celý den rozbito napoleonské vojenské ležení. Noc vyvrcholila velkolepým ohňostrojem.

Ukázky broušení a rytí skla, komentované prohlídky výstavy *Buquoyové a umění diplomacie* nebo zkušenosti velvyslance ČR v Iráku z jeho misí v zemích Blízkého východu přinesl hradozámecký večer na hradě Rožmberk nazvaný *Ve službách evropské diplomacie – od současnosti do dnešních dnů*. Hradozámecká noc na Červené Lhotě *Císařův diplomat, diplomatův císař* se zaměřila na osobnost prince Jo-

hanna Schönburga a jeho působení v rámci rakousko-uherského diplomatického sboru. Návštěvníci lysického zámku se setkali s fregatním kapitánem Erwinem Dubským a během netradiční večerní prohlídky s ním podnikli námořní cestu kolem světa. Součástí kostýmovaných prohlídek byl šerm, tanec a ohňová show na zámeckém nádvoří. Jak probíhalo setkání panovníků Svaté aliance, které se odehrálo v roce 1833 na zámku v Mnichově Hradišti, se návštěvníci dozvěděli díky divadelním prohlídkám s hranými scénkami v autentických interiérech.

Zahraniční aktivity

Projekt *Šlechta českých zemí v evropské diplomacii* se v průběhu roku představil v šesti evropských metropolích i mimo evropský kontinent s cílem nejenom popularizovat téma diplomacie, ale i prezentovat péči o kulturní dědictví České republiky. V přeneseném smyslu a v kontextu Evropského roku kulturního dědictví působil Národní památkový ústav při těchto příležitostech jako ambasador péče o kulturní dědictví v České republice.

Na půdě velvyslanectví České republiky v Římě se 7. června 2018 uskutečnilo odborné kolokvium pod názvem *Vyslanci českých zemí v Itálii v 17.–19. století*, které připomnělo působení české šlechty na Apeninském poloostrově v daném období. Kromě delegace Národního památkového ústavu pod vedením náměstka pro správu památkových objektů NPÚ Ing. Rudolfa Pohla se kolokvia účastnili i odborníci z římské univerzity La Sapienza, zástupci Českého historického ústavu v Římě a členové krajských spolků. V rámci kolokvia vystoupili Zdeněk Hojda (FF UK) s prezentací na téma *Vyslanci z českých zemí v Itálii v 17. až 19. století*, Milena Hajná (NPÚ) s výkladem o odrazu diplomacie v dobové literatuře a Kateřina Cichrová (NPÚ) s prezentací věnovanou Zlatému eggenberskému vozu a diplomatické misi Jana Antonína z Eggenbergu v roce 1638 ve Vatikánu. Současně byla v prostorách velvyslanectví instalována stejnojmenná panelová výstava, připravená přímo pro Itálii. Pro velký úspěch se přesunula na konci září na Honorární konzulát ČR ve Florencii. Vernisáže výstavy, která proběhla 26. září 2018, se zúčastnila tříčlenná delegace z Národního památkového ústavu pod vedením náměstka generální ředitelky NPÚ Mgr. Petra Spejchala. Spoluautorka výstavy Milena Hajná představila přítomným projekt *Šlechta českých zemí v evropské diplomacii* a podala odborný výklad k panelové výstavě.

Další zastávkou projektu byla Vídeň, kde 16. října proběhla v Českém centru vernisáž panelové výstavy *Kancléř Metternich a jeho vize míru*. Výstava reflektovala nejvýznamnějšího člena rodu Metternichů, knížete Klementa Václava Lothara Nepomuka, rakouského velvyslance, ministra zahraničních věcí a státního kancléře. Jeho diplomacie rovnováhy sil,

vnímání Evropy jako celku a také snaha o racionalizaci státního aparátu jsou témata aktuální i pro dnešní dobu. Následujícího dne, 17. října, se uskutečnilo mezinárodní kolokvium s názvem *Metternich – tvůrce evropského míru*, na němž renomovaní historici a badatelé z Rakouska, Německa i České republiky prezentovali nejnovější poznatky. Kolokvia se účastnili převážně studenti vídeňské univerzity.

Mezinárodní historickou konferenci *Třicetiletá válka a vestfálský mír*, která se v říjnu konala v dolnosaském městě Osnabrück, doprovodila výstava *Maxmilián Trauttmansdorff, diplomat dvou císařů, jeho zásluhy o vestfálský mír (1648) a památky na něj na zámku Horšovský Týn v České republice*. Výstavu pro veřejnost otevřel primátor města Wolfgang Griesert společně se zástupcem velvyslance České republiky v Německu Milanem Čoupkem a ředitelem Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích Petrem Pavelcem. Z rukou české delegace poté pan primátor převzal jako dar kopii vestfálského pera, jehož originál je součástí sbírek Státního hradu a zámku Horšovský Týn. Kromě osobnosti Maxmiliána Trauttmansdorffa, někdejšího majitele zámku Horšovský Týn, Litomyšl či Protivín, byla představena řada významných památek na jednání mírového kongresu, které jsou uloženy v horšovskotýnských sbírkách. Výstava byla umístěna od 19. do 29. října v prostorách historické radnice a od 24. října byla součástí mezinárodní konference o vestfálském míru (*Friedensende und Friedensanfang vom Dreißigjährigen Krieg bis zur Gegenwart*) u příležitosti výročí jeho uzavření 24. října 1648.

V hlavním městě Španělska uspořádal Národní památkový ústav ve spolupráci s Historickým institutem Nejvyšší rady Španělska pro vědu a výzkum (CCHS) vědecké sympóziu *Císařští vyslanci v Madridu a jejich rezidence v českých zemích. Kulturní a společenský transfer v 16. až 19. století*, které proběhlo 15. listopadu. Experti z řad pracovníků Národního památkového ústavu, Institutu Národního dědictví Španělska (Almudena Pérez de Tudela) a španělských univerzit (Rubén González Cuerva, Ferrán Escrivà-Llorca) zde představili různé způsoby kulturní výměny mezi Španělskem a českými zeměmi v minulosti. Českou stranu reprezentoval ředitel Národního památkového ústavu v Českých Budějovicích Petr Pavelec, který představil celorepublikový projekt NPÚ *Šlechta českých zemí v evropské diplomacii*, Milena Hajná s referátem o císařských vyslancích v Madridu a jejich sídlech v Českém království a kastelánka zámku Konopiště Jana Sedláčková, která připomněla události kolem atentátu na svatelní průvod španělského krále Alfonse XIII. a princezny Viktorie Eugenie z Battenbergu, jehož přímým svědkem se stal i arcivévoda František Ferdinand d'Este. Samotné sympóziu i následnou vernisáž výstavy slavnostně zahájili velvyslanec České repub-

liky ve Španělském království Ivan Jančárek spolu s ředitelkou CCHS paní Consuelo Naranjo Orovio a náměstkem generální ředitelky Národního památkového ústavu Petrem Spejchalem. Výstava byla v budově Historického institutu Nejvyšší rady Španělska pro vědu a výzkum v Madridu ke zhlédnutí do 5. prosince 2018.

Villa Magistrale, reprezentační sídlo řádu maltézských rytířů na římském Aventinu, hostila 22. listopadu další ze zahraničních aktivit projektu šlechtické diplomacie. Panelová výstava s názvem *Šlechta z českých zemí v diplomatických službách při Svatém stolci a Suverénním řádu maltézských rytířů* přiblížila římskému publiku příběhy císařských vyslanců z českých zemí v Římě, historii diplomatických vztahů mezi Rakouským císařstvím, potažmo Rakouskem-Uherskem, a Vatikánem nebo průběh papežských audiencí. Pozornost byla věnována poslednímu rakousko-uherskému diplomatovi u Svatého stolce princovi Johannu Schönburg-Hartensteinovi, majiteli jihočeského zámku Červená Lhota. Samostatná část se zaměřila na diplomatickou činnost velkopřevorů Českého velkopřevorství řádu maltézských rytířů od 17. do 20. století. Součástí semináře bylo i kolokvium, v rámci něhož se přednášek ujali historik Milan Buben a kurátorka sbírek NPÚ Eva Lukášová. Výstava, kterou slavnostně zahájil velvyslanec ČR při Svatém stolci Václav Kolaja, se následně přesunula do Papežské koleje Nepomucenum. Zde se 24. listopadu uskutečnila prezentace Národního památkového ústavu, při níž generální ředitelka NPÚ Naďa Goryczková představila památky ve správě NPÚ zpřístupněné veřejnosti a ředitel územní památkové správy NPÚ v Českých Budějovicích Petr Pavelec seznámil přítomné s projektem *Šlechta českých zemí v evropské diplomacii*. Výstava byla přístupná do 14. prosince 2018.

Zahraniční část projektu uzavřela výstava *Diplomatické mise šlechty českých zemí v Japonsku a jejich kulturní ohlasy ve střední Evropě*, jejíž vernisáž proběhla 17. prosince 2018 v Českém centru Tokio, které sídlí v budově Velvyslanectví České republiky. Úvodní slovo pronesli velvyslanec České republiky v Tokiu Tomáš Dub a generální ředitelka Národního památkového ústavu Naděžda Goryczková. Autor výstavy Petr Pavelec následně představil početnému publiku významné osobnosti z řad středoevropské aristokracie, které na ambasádě v Tokiu zastupovaly zájmy rakousko-uherské monarchie ve druhé polovině 19. a na počátku 20. století. Jednalo se například o diplomata Heinricha Coudenhove-Kalergi, jenž se během svého působení v Tokiu dokonce oženil s dcerou japonského obchodníka se starožitnostmi Mitsuko. Soubor unikátních předmětů japonského původu související s její osobou se dnes nachází na zámku Horšovský Týn. Výstava připomněla rovněž diplomatické aktivity Erwina Dubského, Kuna Des

Fours Walderode a Karla Vavřince Schwarzenberga, kteří na svých sídlech zanechali řadu uměleckých a osobních předmětů přímo souvisejících s jejich diplomatickými a cestovatelskými aktivitami. Námořní důstojník, sběratel a diplomat Erwin Dubský si například ze své cesty do Číny, Siamu a Japonska v letech 1874–1876 přivezl soubor unikátních albuminových fotografií, které se zachovaly na zámku v Lysicích. Tokijská výstava se tak stala jedinečnou příležitostí pro prezentaci reprodukcí originálních fotografií v zemi jejich původu. Osobnost hraběte Dubského i samotné fotografie představila japonskému publiku kastelánka zámku Lysice Martina Rudolfová. Členové delegace Národního památkového ústavu byli v následujících dnech přijati panem Toyoki Hiroukim, radou japonské vlády pro kulturní záležitosti, s nímž diskutovali o otázkách týkajících se památkové péče a správy památek v Japonsku a České republice. Otevřeli tak téma možné budoucí spolupráce mezi oběma zeměmi v této oblasti.

Na prezentaci *Diplomatické mise šlechty českých zemí v Japonsku a jejich kulturní ohlasy ve střední Evropě* navázala v roce 2020 další aktivita NPÚ. Z podnětu Velvyslanectví České republiky v Tokiu připravil NPÚ k příležitosti 100. výročí navázání diplomatických vztahů mezi Českou republikou a Japonskem publikaci a panelovou výstavu,⁴ představující mimo jiné úlohu českých a moravských šlechticů v počátcích diplomatických kontaktů mezi českými zeměmi a Japonskem.

Petr PAVELEC; Markéta SLABOVÁ

■ Poznámky

4 Petr Pavelec, *Česká republika a Japonsko 1920–2020, diplomatické, ekonomické a kulturní vztahy*, České Budějovice 2019 (dvojazyčná česko-japonská publikace); Petr Pavelec, *Česká republika a Japonsko 1920–2020, diplomatické, ekonomické a kulturní vztahy* (dvojazyčná anglicko-japonská panelová výstava). Vernisáž výstavy a prezentace knihy proběhly dne 12. února 2020 v prostorách Českého centra Tokio.

Vzdělávání seniorů v oboru památkové péče

Proces stárnutí, který zasahuje psychickou, fyzickou, ale i sociální stránku života každého jedince, probíhá na celosvětové úrovni. V roce 2020 mají podle Českého statistického úřadu senioři tvořit 28 % populace a do poloviny století by se počet lidí starších 65 let mohl v Česku až zdvojnásobit. V souvislosti s demografickým stárnutím populace tak vystává otázka, jak naplnit ideu aktivního stárnutí.

Termín „aktivní stárnutí“ byl Světovou zdravotnickou organizací (WHO) přijat koncem 90. let 20. stole-

tí. Aktivní stárnutí neodkazuje pouze k fyzické aktivitě, nýbrž k možnosti participovat na dění ve společnosti ve všech fázích života. Je důležité, aby si člověk vyššího věku dokázal vytvářet prostor pro seberealizaci a aby byla co nejdéle zachována jeho autonomie.¹

Naše vlády v minulých letech musely reflektovat výše zmiňovanou demografickou situaci, která se promítla v konceptu aktivního stárnutí do prohlášení *Národního programu přípravy na stárnutí na období 2008–2012*. Na tento program dále navázalo vládní prohlášení *Národní strategie podporující pozitivní stárnutí pro období 2013–2017 (Kvalita života stáří)*, aktuálně na něj navazuje *Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2018–2022*.²

Abychom rostoucí počet starších občanů zapojili do aktivního života v co nejvyšší míře, je nezbytné se zaměřit na jejich zdravé stárnutí a na „celoživotní učení“. Je totiž prokázáno, že veškeré edukační a vzdělávací aktivity zvyšují kvalitu vývojové etapy života v seniorském období, přispívají k pocitu životního uspokojení a důstojnosti, posilují integraci seniorů do společnosti a podporují jejich fyzické i duševní zdraví. Vzdělávání seniorů je nezbytné pro zorientování se v rychle se měnícím světě a nabídka vzdělávacích aktivit pro seniory se proto musí odvíjet od aktuálních požadavků, které mění se společnost klade na všechny občany. Společnost by si zároveň měla uvědomit, že senioři představují stále větší cílovou kategorii účastníků vzdělávání – měla by to pro ni být výzva k zakládání stálých edukačních aktivit určených právě pro tuto skupinu naší populace.

Památková akademie třetího věku

Odbor edukace a dalšího vzdělávání na generálním ředitelství Národního památkového ústavu na všechna zmiňovaná fakta a potřeby reagoval, a tak v návaznosti na to připravil koncepci nového dvouletého vzdělávacího programu určeného pro seniorské posluchače, tzv. „Památkovou akademii třetího věku“, kterou uvedl na podzim roku 2019 do života a kterou lze zařadit jako jeden z výstupů dlouhodobé koncepce rozvoje NPÚ 2019–2023 (DKRVO – Metody zpřístupnění památkového fondu pro celoživotní vzdělávání).

Při přípravě koncepce nového vzdělávacího programu v rámci celoživotního vzdělávání v oboru památkové péče bylo vhodné a potřebné provést průzkum mezi ostatními příspěvkovými organizacemi MK ČR, jaké vzdělávací programy a aktivity široké veřejnosti nabízejí. Průzkum byl proveden v červnu roku 2019, a to nejen mezi příspěvkovými organizacemi MK ČR, ale i na vysokých školách, které pořádají v rámci celoživotního učení (CŽU) tzv. Univerzity třetího věku (U3V). Pro akademický rok 2019/2020 bylo otevřeno nespočet studijních kurzů při celoživotním vzdělávání na vysokých školách. Náš průzkum byl zaměřen na fakulty, které se zabývají výu-

1

2

Obr. 1. Pohled do přednáškového sálu NPÚ v domě u Votavských během přednášky jednoho z lektorů Památkové akademie třetího věku, doc. PhDr. Josefa Štulce. Foto: Kateřina Pávková, 2019.

Obr. 2. Účastníci Památkové akademie třetího věku během výuky v Palácových zahradách pod Pražským hradem. Foto: Kateřina Pávková, 2020.

kou kulturního dědictví, historie a architektury či dějinami umění.

Z uskutečněního průzkumu vyplynulo, že nabídky U3V jsou velmi rozmanité, avšak ucelený přehled přednášek v oboru památkové péče a péče o kulturní dědictví není seniorské populaci žádnou institucí nabízen. „Akademie třetího věku“ byla lektory oddělení dalšího vzdělávání zvolena s rozmyslem, aby mohli učební plán a osnovy sestavit dle vlastního uvážení, bez vazby na vysoké školy, které požadují pro přijetí

■ Poznámky

1 Teorie aktivity vychází z předpokladu, že šťastný člověk je pouze ten, který je aktivním člověkem, může něco vykonávat pro druhé lidi, je užitečný a potřebný.

2 Znění všech dosavadních strategií na přípravu stárnutí populace jsou dostupná na webových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí. Aktuální dokument ke strategii na léta 2019–2025 je dostupný zde: http://amsp.cz/wp-content/uploads/2019/08/Strategie-p%C5%99%C3%ADpravy-na-st%C3%A1rnutí-C3%AD-spole%C4%8Dnosti-2019-2025-ma_ALBSBADJYUA2.pdf, vyhledáno 7. 4. 2020.